

Repertoriul jurisprudenței

AVIZ 2/15

Aviz emis în temeiul articolului 218 alineatul (11) TFUE

„Aviz emis în temeiul articolului 218 alineatul (11) TFUE – Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore – Acord de «nouă generație» negociat după intrarea în vigoare a Tratatelor UE și FUE – Competența de a încheia acordul – Articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE – Politica comercială comună – Articolul 207 alineatul (1) TFUE – Schimburi de mărfuri și de servicii – Investiții străine directe – Achiziții publice – Aspecte comerciale ale proprietății intelectuale – Concurență – Comerț cu statele terțe și dezvoltare durabilă – Protecția socială a lucrătorilor – Protecția mediului – Articolul 207 alineatul (5) TFUE – Servicii în domeniul transporturilor – Articolul 3 alineatul (2) TFUE – Acord internațional care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Norme de drept derivat al Uniunii în materie de liberă prestare a serviciilor în domeniul transporturilor – Alte investiții străine decât cele directe – Articolul 216 TFUE – Acord necesar pentru realizarea unuia dintre obiectivele tratatelor – Libera circulație a capitalurilor și a plăților între state membre și state terțe – Tratamente succesive în materie de investiții – Înlocuirea acordurilor de investiții dintre statele membre și Republica Singapore – Dispoziții instituționale ale acordului – Soluționarea litigiilor dintre investitori și stat – Soluționarea litigiilor dintre părți”

Sumar – Avizul Curții (Plenul) din 16 mai 2017

1. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competența de a încheia acorduri privind schimburile de mărfuri și de servicii – Domeniul de aplicare – Acord de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Dispoziții având ca obiect facilitarea schimbului de mărfuri sau autorizarea măsurilor de protecție comercială – Includere*

[art. 3 alin. (1) lit. (e) TFUE și art. 207 alin. (1) TFUE]

2. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Domeniul de aplicare – Supunerea acordurilor în domeniul transporturilor regimului politicii comune din domeniul transporturilor – Obiect*

[art. 3 alin. (1) lit. (e) TFUE și art. 207 alin. (5) TFUE]

3. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Domeniul de aplicare – Supunerea acordurilor în domeniul transporturilor regimului politicii comune din domeniul transporturilor – Inaplicabilitatea în cazul unui acord referitor la servicii care nu au legătură intrinsecă cu un serviciu de transport – Angajamente referitoare la servicii de reparare și de întreținere a aeronavelor și la modalitățile de participare în contracte de achiziții publice de servicii de transport – Inexistența unei legături intrinseci cu un serviciu de transport – Competența exclusivă a Uniunii*

[art. 3 alin. (1) lit. (e) TFUE și art. 207 alin. (5) TFUE; Directiva 2006/123 a Parlamentului European și a Consiliului, considerentul (33)]

4. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competența de a încheia acorduri privind investiții străine directe – Domeniul de aplicare – Limite*

[art. 3 alin. (1) lit. (e) TFUE și art. 207 alin. (1) TFUE]

5. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competența de a încheia acorduri privind investiții străine directe – Domeniul de aplicare – Acordul de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Norme în materie de protecție a investițiilor directe – Includere*

[art. 207 alin. (1) TFUE]

6. *Uniunea Europeană – Regimuri de proprietate – Principiul neutralității – Aplicarea normelor fundamentale ale tratatului – Încheierea unui acord internațional care limitează posibilitatea statelor membre de a naționaliza sau de a expropria investițiile realizate de resortisanții unui stat terț – Încălcarea principiului neutralității – Inexistență*

(art. 345 TFUE)

7. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competența de a încheia acorduri privind aspectele comerciale ale proprietății intelectuale – Domeniul de aplicare – Acordul de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Dispoziții care amintesc obligațiile internaționale existente și care asigură un nivel de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală – Includere*

[art. 207 alin. (1) TFUE]

8. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competența de a încheia acorduri privind uniformizarea măsurilor de liberalizare – Domeniul de aplicare – Acordul de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Dispoziții privind combaterea activităților anticoncurențiale și a concentrărilor – Includere*

[art. 207 alin. (1) TFUE]

9. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Obligație de exercitare cu respectarea principiilor și a obiectivelor acțiunii externe a Uniunii – Domeniul de aplicare*

[art. 3 alin. (5) TUE și art. 21 alin. (1)-(3) TUE; art. 9 TFUE, 11 TFUE, 205 TFUE și art. 207 alin. (1) TFUE]

10. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Obligație de exercitare cu respectarea principiilor și a obiectivelor acțiunii externe a Uniunii – Acordul de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Angajamente menite să asigure respectarea obligațiilor internaționale în materie de protecție socială a lucrătorilor și de protecție a mediului – Existența unei legături specifice cu schimburile comerciale dintre părți*

[art. 3 alin. (1) lit. (e) TFUE și art. 207 alin. (1) TFUE]

11. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Domeniul de aplicare – Exercitare în scopul de a reglementa nivelurile de protecție socială a lucrătorilor și a mediului ale părților – Excludere*

[art. 3 alin. (1) lit. (d) și (e) TFUE și alin. (2) TFUE, art. 4 alin. (2) lit. (b) și (e) TFUE și art. 207 alin. (6) TFUE]

12. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competență exclusivă în lumina unui acord care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Acordul de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Angajamente care privesc furnizarea de servicii de transport maritim, feroviar și de transport rutier – Atingere adusă normelor prevăzute de Regulamentele nr. 4055/86, nr. 1071/2009, nr. 1072/2009 și nr. 1073/2009 și de Directiva 2012/34*

[art. 3 alin. (2) TFUE și art. 216 TFUE; Regulamentele nr. 1071/2009, nr. 1072/2009 și nr. 1073/2009 ale Parlamentului European și ale Consiliului; Regulamentul nr. 4055/86 al Consiliului; Directiva 2012/34 a Parlamentului European și a Consiliului]

13. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competență exclusivă în lumina unui acord care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Necesitatea unei contradicții între normele comune și acordul preconizat – Inexistență*

[art. 3 alin. (2) TFUE și art. 216 TFUE]

14. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competență exclusivă în lumina unui acord care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Necesitatea unei verificări a riscului de a aduce atingere dispozițiilor cu o întindere limitată ale acordului preconizat – Inexistență*

[art. 3 alin. (2) TFUE și art. 216 TFUE]

15. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competență exclusivă în lumina unui acord care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Incidenta Protocoalelor nr. 21 și nr. 22 privind poziția Regatului Unit, a Irlandei și a Danemarcei anexate la Tratatul UE și FUE asupra unui acord care nu se referă la domeniile vizate de protocoalele menționate – Inexistență*

[art. 3 alin. (2) TFUE și art. 216 TFUE; Protocoalele nr. 21 și nr. 22 anexate la Tratatul UE și FUE]

16. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competență exclusivă în lumina unui acord care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Acordul de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Dispoziții privind derularea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice – Atingere adusă normelor prevăzute de Directivele 2014/24 și 2014/25*

[art. 3 alin. (2) TFUE și art. 216 TFUE; Directivele 2014/24 și 2014/25 ale Parlamentului European și ale Consiliului]

17. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competență exclusivă în lumina unui acord care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Noțiunea de norme comune – Norme de drept primar al Uniunii – Excludere – Acorduri încheiate de Uniune – Excludere*

[art. 3 alin. (2) TFUE și art. 216 TFUE]

18. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competență exclusivă în lumina unui acord care ar putea aduce atingere normelor comune sau ar putea modifica domeniul de aplicare al acestora – Domeniul de aplicare – Acord în materia altor tipuri de investiții străine decât cele directe – Excludere*

[art. 3 alin. (2) TFUE, art. 4 alin. (1) și alin. (2) lit. (a) TFUE, art. 63 TFUE și art. 216 alin. (1) TFUE]

19. *Politica comercială comună – Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competența de a încheia acorduri privind investiții străine directe – Domeniul de aplicare – Acord care cuprinde o dispoziție care prevede caducitatea acordurilor bilaterale de investiții încheiate anterior de statele membre cu un stat terț – Includere*

[art. 2 alin. (1) TFUE și art. 207 alin. (1) TFUE; Regulamentul nr. 1219/2012 al Parlamentului European și al Consiliului]

20. *Acorduri internaționale – Acorduri încheiate de statele membre – Acorduri anterioare Tratatului CE sau aderării unui stat membru – Respectarea drepturilor și a obligațiilor corespunzătoare*

(art. 351 TFUE)

21. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Competența de a prevedea într-un acord dispoziții cu caracter instituțional – Domeniul de aplicare – Instituirea unui regim de soluționare a litigiilor care să permită unui resortisant al unui stat terț să sustragă un litigiu din competența instanțelor unui stat membru – Excludere – Competență partajată a Uniunii și a statelor membre*

22. *Acorduri internaționale – Competența Uniunii și a statelor membre – Competențele statelor membre în materie de procedură administrativă și judiciară – Acordul de liber schimb între Uniune și Republica Singapore – Angajamente care obligă Uniunea și statele membre să respecte principiile bunei administrări și protecției jurisdicționale efective – Atingere adusă competențelor naționale – Inexistență*

23. *Acorduri internaționale – Încheiere – Competența Uniunii – Domeniul de aplicare – Crearea unei instanțe sau a unei alte entități competente să se pronunțe asupra dispozițiilor acordului – Includere*

1. Din articolul 207 alineatul (1) TFUE și în special din a doua teză a acestei dispoziții, potrivit căreia politica comercială comună se înscrie în acțiunea externă a Uniunii, rezultă că politica menționată se referă la schimburile comerciale cu statele terțe. Un act al Uniunii intră în domeniul acestei politici dacă privește în mod specific aceste schimburi prin aceea că este destinat, în esență, să le promoveze, să le faciliteze sau să le reglementeze și are efecte directe și imediate asupra acestora. În consecință, numai componentele acordului preconizat care au o legătură specifică cu schimburile comerciale dintre Uniune și statul terț vizat țin de domeniul politicii comerciale comune.

Intră în domeniul acestei politici și, prin urmare, al competenței exclusive a Uniunii potrivit articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE capitolul 2 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, care prevede că fiecare parte acordă un tratament nediscriminatoriu mărfurilor care provin de la cealaltă parte și reduce sau elimină, potrivit angajamentelor specifice anexate la acest capitol, taxele sale la import și la export. Acesta prevede de asemenea că fiecare parte se abține de la adoptarea sau de la menținerea unor restricții netarifare la importul și la exportul mărfurilor. Acest capitol este astfel constituit din angajamente tarifare și comerciale privind schimburile de mărfuri, în sensul articolului 207 alineatul (1) TFUE. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește capitolul 3 din acordul menționat, care precizează modalitățile potrivit cărora fiecare parte poate, atunci când sunt îndeplinite cerințele care decurg din normele Organizației Mondiale a Comerțului, să adopte măsuri antidumping și compensatorii, precum și măsuri de salvagardare privind importurile provenite de la cealaltă parte. Capitolul menționat privește astfel măsurile de protecție comercială, în sensul articolului 207 alineatul (1) TFUE.

În ceea ce privește capitolele 4 și 5 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, din acestea reiese că, pe de o parte, produsele exportate de o parte trebuie să răspundă normelor tehnice și sanitare prevăzute de partea care le importă și, pe de altă parte, că produsele importate de aceasta din urmă nu trebuie să fie supuse unor norme discriminatorii sau disproporționate în raport cu cele care sunt aplicate propriilor produse. Aceste capitole au, în consecință, ca obiect specific să faciliteze schimburile de mărfuri dintre Uniune și Republica Singapore. Capitolul 6 din acordul menționat prevede că legislația fiecărei părți în materie vamală va fi nediscriminatorie și că redevențele și taxele instituite pentru serviciile furnizate cu ocazia importului sau a exportului acestor mărfuri nu vor depăși costul aproximativ al serviciilor menționate. Acest capitol are, așadar, în esență ca obiect să reglementeze și să faciliteze schimburile de mărfuri dintre părți.

În ceea ce privește capitolul 7 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, acesta are ca obiect să reglementeze și să faciliteze accesul pe piață în sectorul producției de energie din surse nefosile și durabile, fără a institui nicio normă de mediu în materie. Urmărind astfel să deschidă piața fiecăreia dintre părți, acest capitol este de asemenea de natură să aibă un efect direct și imediat asupra schimburilor de mărfuri și de servicii dintre Uniune și Republica Singapore în sectorul respectiv. Acesta ține, în consecință, de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.

(a se vedea punctele 35-37, 40-47 și 72-74)

2. Competența Uniunii de a aproba un acord care privește, printre altele, furnizarea de servicii în domeniul transporturilor nu poate intra numai sub incidența articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE. Astfel, acest domeniu este exclus din politica comercială comună de articolul 207 alineatul (5) TFUE, potrivit căruia negocierea și încheierea de acorduri internaționale în domeniul transporturilor țin de partea a treia titlul VI din Tratatul FUE. Acest titlu privește politica comună în domeniul transporturilor.

În această privință, articolul 207 alineatul (5), care corespunde în esență articolului 133 alineatul (6) al treilea paragraf CE, urmărește să mențină, în ceea ce privește comerțul internațional cu servicii de transport, un paralelism de principiu între competența internă a Uniunii, care se exercită prin adoptarea unilaterală a unor norme ale Uniunii, și competența externă a acesteia, care se manifestă prin încheierea de acorduri internaționale, ambele competențe rămânând reglementate, la fel ca înainte, în titlul din tratat care se referă în special la politica comună a transporturilor.

(a se vedea punctele 56-59)

3. În cadrul interpretării articolului 207 alineatul (5) TFUE, care prevede excluderea din politica comercială comună a acordurilor internaționale în domeniul transporturilor, trebuie să se țină seama de noțiunea de servicii în domeniul transporturilor, care cuprinde nu numai serviciile de transport luate ca atare, ci și alte servicii, cu condiția însă ca acestea din urmă să fie legate intrinsec de un act fizic de deplasare a unor persoane sau mărfuri dintr-un loc în altul utilizând un mijloc de transport.

În această privință, în ceea ce privește angajamentele cuprinse în capitolul 8 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, nici serviciile de reparare și de întreținere a aeronavelor pe durata cărora aeronava respectivă este retrasă din exploatare, nici serviciile de vânzare, de comercializare sau de rezervare de servicii de transport aerian, indiferent dacă sunt furnizate de agenții de voiaj sau de alți prestatori comerciali, nu sunt legate intrinsec de serviciile de transport, în sensul menționat mai sus. Astfel, în primul rând, serviciile de reparare și de întreținere a aeronavelor pe durata cărora aeronava respectivă este retrasă din exploatare au cel mult o legătură îndepărtată cu actul de a deplasa persoane sau bunuri dintr-un loc în altul. În al doilea rând, în ceea ce privește serviciile de vânzare, de comercializare sau de rezervare de servicii de transport aerian, din considerentul (33) al Directivei 2006/123 privind serviciile în cadrul pieței interne reiese că serviciile reglementate de această directivă includ și agențiile de voiaj, care sunt principalele promotoare ale unor astfel de servicii. Întrucât serviciile de reparare și de întreținere a aeronavelor pe durata cărora aeronava respectivă este retrasă din exploatare, vânzarea și comercializarea serviciilor de transport aerian, precum și serviciile privind sistemele informatizate de rezervare nu intră, în consecință, sub incidența articolului 207 alineatul (5) TFUE, acestea se numără printre serviciile reglementate de alineatul (1) al articolului menționat.

De asemenea, în ceea ce privește capitolul 10 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, acesta are ca obiect specific să stabilească modalitățile potrivit cărora operatorii economici ai fiecărei părți pot participa la procedura de atribuire a contractelor organizată de autoritățile publice ale celeilalte părți. Întrucât aceste modalități se întemeiază pe considerente de acces nediscriminatoriu, de transparență și de eficacitate, ele sunt de natură să aibă efecte directe și imediate asupra schimburilor de mărfuri și de servicii dintre părți. Capitolul 10 din acordul menționat ține, în consecință, de competența exclusivă a Uniunii în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, sub rezerva însă a contractelor de achiziții publice de servicii de transport maritim internațional, de transport feroviar, de transport rutier și de transport pe căi navigabile interioare, precum și a contractelor de achiziții publice de servicii legate intrinsec de aceste servicii de transport, astfel cum sunt enumerate la punctele 11 și 12 din appendicele 8-A-1 și 8-B-1, precum și la punctele 16 și 17 din appendicele 8-A-2 și 8-A-3 la anexele la capitolul 8 din acordul menționat.

(a se vedea punctele 61, 66-68, 76 și 77)

4. Articolul 207 alineatul (1) TFUE prevede că actele Uniunii în materie de investiții străine directe țin de politica comercială comună. În consecință, Uniunea are, în temeiul articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE, competența exclusivă de a aproba orice angajament față de un stat terț privind investițiile realizate de persoane fizice sau juridice din acest stat terț în Uniune și invers care le dau posibilitatea de a participa efectiv la gestiunea sau la controlul unei societăți care desfășoară o activitate economică.

Utilizarea de către autorii Tratatului FUE a termenilor „investiții străine directe” la articolul 207 alineatul (1) TFUE exprimă fără ambiguitate voința lor de a nu include alte investiții străine în politica comercială comună. În consecință, angajamentele față de un stat terț care privesc aceste alte investiții nu țin de competența exclusivă a Uniunii potrivit articolului 3 alineatul (1) litera (e) TFUE.

Această delimitare a domeniului de aplicare al politicii comerciale comune în ceea ce privește investițiile străine este expresia faptului că orice act al Uniunii care promovează, facilitează sau reglementează participarea unei persoane fizice sau juridice dintr-un stat terț în Uniune și invers la gestiunea sau la controlul unei societăți care desfășoară o activitate economică este de natură să aibă

efecte directe și imediate asupra schimburilor comerciale dintre acest stat terț și Uniune, în timp ce o astfel de legătură specifică cu respectivele schimburi lipsește în cazul unor investiții care nu conduc la o asemenea participare.

(a se vedea punctele 81-84)

5. Normele convenite între Uniune și Republica Singapore în cadrul capitolului 9 din acordul de liber schimb dintre acestea din urmă, în materie de protecție a investițiilor directe, țin de politica comercială comună atunci când acestea au o legătură specifică cu schimburile comerciale dintre Uniune și acest stat terț. Astfel, articolul 207 alineatul (1) TFUE se referă în general la actele Uniunii în materie de investiții străine directe, fără a face distincție după cum este vorba despre acte având ca obiect admiterea sau protecția respectivelor investiții.

În această privință, ansamblul angajamentelor privind un „tratament nu mai puțin favorabil” și al interdicțiilor privind tratamentul arbitrar prevăzute în capitolul menționat, care privesc în special exploatarea, majorarea și vânzarea de către persoanele fizice și juridice ale fiecărei părți a participațiilor lor în societățile care desfășoară activități economice și sunt situate pe teritoriul celeilalte părți, contribuie la securitatea juridică a investitorilor. Instituirea unui astfel de cadru juridic are ca obiect promovarea, facilitarea și reglementarea schimburilor comerciale dintre Uniune și Republica Singapore. Pe de altă parte, dispozițiile secțiunii A din capitolul 9 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, în măsura în care privesc investițiile directe, sunt de natură să aibă efecte directe și imediate asupra acestor schimburi, întrucât privesc tratamentul participării antreprenorilor unei părți la gestiunea sau la controlul unor societăți care desfășoară activități economice pe teritoriul celeilalte părți.

(a se vedea punctele 87, 94 și 95)

6. Articolul 345 TFUE exprimă neutralitatea Uniunii în ceea ce privește regimurile proprietății existente în statele membre, dar nu are drept efect sustragerea acestor regimuri de sub incidența normelor fundamentale ale Uniunii. În ceea ce privește articolul 9.6 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, care prevede că niciuna dintre părți nu naționalizează, nu expropriează și nu supune unor măsuri care au un efect echivalent naționalizării sau exproprierii investițiile vizate ale investitorilor respectivi ai celeilalte părți, cu excepția cazului în care exproprierea este efectuată în interes public, acesta nu cuprinde niciun angajament cu privire la regimul proprietății în statele membre. Acesta exprimă simplul fapt că, deși statele membre sunt în continuare libere să își exercite competențele în materie de drept de proprietate și să modifice în consecință regimul proprietății în ceea ce le privește, acestea nu sunt totuși scutite de respectarea principiilor generale și a drepturilor fundamentale.

(a se vedea punctele 91 și 107)

7. Potrivit articolului 207 alineatul (1) TFUE, politica comercială comună include aspectele comerciale ale proprietății intelectuale. Angajamentele internaționale contractate de Uniune în materie de proprietate intelectuală țin de respectivele aspecte comerciale atunci când au o legătură specifică cu schimburile comerciale internaționale prin aceea că sunt destinate în esență promovării, facilitării sau reglementării schimburilor respective și au efecte directe și imediate asupra acestora.

În ceea ce privește angajamentele în materie de proprietate intelectuală enunțate în capitolul 11 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, ansamblul dispozițiilor privind dreptul de autor și drepturile conexe, mărcile, indicațiile geografice, desenele sau modelele industriale, brevetele, datele de testare și soiurile de plante, constituit dintr-o reamintire a obligațiilor internaționale multilaterale existente, pe de o parte, și din angajamente bilaterale, pe de altă parte, are în esență ca obiect, în conformitate cu prevederile articolului 11.1 alineatul 1 litera (b) din acest acord, să asigure antreprenorilor din Uniune și din Singapore un nivel adecvat de protecție a drepturilor lor

de proprietate intelectuală. Aceste dispoziții permit antreprenorilor din Uniune și din Singapore să beneficieze, pe teritoriul celeilalte părți, de standarde de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală care prezintă o anumită omogenitate și contribuie astfel la participarea în condiții de egalitate la liberul schimb de mărfuri și servicii dintre Uniune și Republica Singapore. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește articolele 11.36-11.47 din acordul menționat, care obligă fiecare parte să prevadă anumite categorii de proceduri și de măsuri judiciare civile care să permită persoanelor interesate să invoce și să li se respecte drepturile de proprietate intelectuală, precum și articolele 11.48-11.50, care obligă fiecare parte să instituie metode de identificare de către autoritățile vamale a mărfurilor contrafăcute sau piratate și să prevadă posibilitatea titularilor de drepturi de proprietate intelectuală de a obține, în cazul unei suspiciuni de contrafacere sau de piraterie, suspendarea punerii în liberă circulație a acestor mărfuri.

Rezultă că dispozițiile capitolului 11 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore urmăresc în mod efectiv, astfel cum prevede articolul 11 alineatul (1) din acest acord, facilitarea producției și a comercializării produselor inovatoare și creative și a furnizării serviciilor între părți și creșterea beneficiilor obținute prin comerț și investiții. Acest capitol nu se înscrie nicidecum în cadrul armonizării legislațiilor statelor membre ale Uniunii, ci are ca obiect să reglementeze liberalizarea schimburilor dintre Uniune și Republica Singapore. Prin urmare, capitolul 11 din acordul menționat privește aspecte comerciale ale proprietății intelectuale în sensul articolului 207 alineatul (1) TFUE.

(a se vedea punctele 111-113, 121-126 și 128)

8. Articolele 12.1 și 12.2 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore se înscriu fără echivoc în cadrul liberalizării schimburilor dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel, acestea privesc în mod specific combaterea activităților anticoncurențiale și a concentrărilor care au ca obiect sau ca efect împiedicarea schimburilor comerciale dintre Uniune și acest stat terț în condiții de concurență sănătoase. Dispozițiile menționate țin, în consecință, de domeniul politicii comerciale comune, iar nu de domeniul pieței interne. Capitolul 12 din acordul menționat cuprinde de asemenea dispoziții în materie de subvenții. Acestea amintesc obligațiile părților în temeiul acordului privind subvențiile și al măsurilor compensatorii, care face parte din anexa 1 A la Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului, stabilesc ce subvenții legate de comerțul mărfurilor și serviciilor dintre Uniune și Republica Singapore sunt interzise și obligă fiecare parte să depună toate eforturile pentru a remedia sau a elimina efectele subvențiilor neinterzise asupra schimburilor cu cealaltă parte.

(a se vedea punctele 134, 135 și 137)

9. Tratatul FUE diferă în mod semnificativ de Tratatul CE în vigoare anterior, întrucât include noi aspecte ale comerțului internațional contemporan în politica comercială comună. Extinderea domeniului politicii comerciale comune prin Tratatul FUE constituie o evoluție semnificativă a dreptului primar al Uniunii. Această evoluție este caracterizată printre altele de norma prevăzută la articolul 207 alineatul (1) a doua teză TFUE, potrivit căreia politica comercială comună este aplicată în cadrul principiilor și obiectivelor acțiunii externe a Uniunii. Aceste principii și aceste obiective sunt precizate la articolul 21 alineatele (1) și (2) TUE și privesc printre altele, astfel cum se arată la alineatul (2) litera (f) al acestui articol 21, dezvoltarea durabilă legată de conservarea și îmbunătățirea calității mediului și gestionarea durabilă a resurselor naturale mondiale.

Obligația Uniunii de a integra respectivele obiective și principii în cadrul politicii sale comerciale comune rezultă din interpretarea coroborată a articolului 207 alineatul (1) a doua teză TFUE, a articolului 21 alineatul (3) TUE și a articolului 205 TFUE. Pe de altă parte, trebuie să se țină seama de

articolele 9 și 11 TFUE. În plus, articolul 3 alineatul (5) TUE obligă Uniunea să contribuie, în relațiile sale cu restul comunității internaționale, la comerțul liber și echitabil. Rezultă că obiectivul de dezvoltare durabilă este în prezent parte integrantă a politicii comerciale comune.

(a se vedea punctele 141-143, 146 și 147)

10. Intră în domeniul politicii comerciale comune și, prin urmare, al competenței exclusive a Uniunii prevăzute la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE capitolul 13 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore. Astfel, prin dispozițiile capitolului menționat, Uniunea și Republica Singapore își asumă în esență angajamentul de a garanta că schimburile comerciale dintre ele au loc cu respectarea obligațiilor care decurg din convențiile internaționale în materie de protecție socială a lucrătorilor și de protecție a mediului la care acestea sunt părți. Acest capitol 13 nu privește nici domeniul de aplicare al convențiilor internaționale la care acesta se referă, nici competențele Uniunii sau ale statelor membre cu privire la aceste convenții. În schimb, capitolul menționat are o legătură specifică cu schimburile comerciale dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel, respectivul capitol 13 reglementează aceste schimburi asigurând că se desfășoară cu respectarea convențiilor menționate și că nicio măsură adoptată în temeiul acestora din urmă nu este aplicată într-un mod care să creeze o discriminare arbitrară sau nejustificabilă între părți sau o restricționare mascată a acelor schimburi.

Același capitol este de asemenea de natură să aibă efecte directe și imediate asupra acelor schimburi. În această privință, în ceea ce privește în special angajamentele care au ca obiect lupta împotriva comerțului cu lemn recoltat în mod ilegal și cu produse din acesta și a pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat, menționate la articolul 13.7 litera (b) și la articolul 13.8 litera (b) din acordul menționat, părțile se obligă în acest acord să pună în aplicare sau să favorizeze sisteme de documentare, de verificare și de certificare. Astfel de sisteme sunt de natură să influențeze în mod direct comerțul cu produsele în cauză. În plus, specificitatea legăturii pe care o prezintă dispozițiile capitolului 13 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore decurge de asemenea din faptul că o încălcare a dispozițiilor în materie de protecție socială a lucrătorilor și de protecție a mediului, care figurează în acest capitol, autorizează, în conformitate cu norma cutumiară de drept internațional codificată la articolul 60 alineatul (1) din Convenția privind dreptul tratatelor, care se aplică în relațiile dintre Uniune și statele terțe, cealaltă parte să înceteze sau să suspende liberalizarea acestor schimburi prevăzută în celelalte dispoziții ale acordului menționat.

(a se vedea punctele 152, 155-157, 160, 161 și 167)

11. Competența exclusivă a Uniunii prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE nu poate fi exercitată pentru a reglementa nivelurile de protecție socială și de mediu pe teritoriul fiecăreia dintre părțile la un acord internațional încheiat de Uniune cu un stat terț. Adoptarea unor asemenea norme ar ține de repartizarea competențelor între Uniune și statele membre, prevăzută printre altele la articolul 3 alineatul (1) litera (d) și alineatul (2), precum și la articolul 4 alineatul (2) literele (b) și (e) TFUE. Articolul 3 alineatul (1) litera (e) TFUE nu prevalează, astfel, față de aceste alte dispoziții ale Tratatului FUE, articolul 207 alineatul (6) TFUE prevăzând, pe de altă parte, că exercitarea competențelor atribuite în domeniul politicii comerciale comune nu aduce atingere delimitării competențelor între Uniune și statele membre.

(a se vedea punctul 164)

12. Articolul 216 TFUE atribuie Uniunii competența de a încheia printre altele orice acord internațional care poate influența normele comune ori poate modifica domeniul de aplicare al acestora. Riscul de a aduce atingere sau de a modifica normele comune există atunci când angajamentele cuprinse într-un acord internațional intră în domeniul de aplicare al respectivelor norme. Constatarea unui asemenea risc nu presupune existența unei concordanțe complete între domeniul acoperit de angajamentele internaționale și cel acoperit de reglementarea Uniunii.

Domeniului de aplicare al normelor comune ale Uniunii i se poate aduce atingere sau poate fi modificat prin aceste angajamente și atunci când acestea din urmă țin de un domeniu acoperit deja în mare parte de respectivele norme.

În ceea ce privește angajamentele referitoare la furnizarea de servicii de transport maritim internațional cuprinse în capitolul 8 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore, domeniul de care țin aceste angajamente este acoperit în mare parte de normele comune prevăzute de Regulamentul nr. 4055/86 privind aplicarea principiului libertății de a presta servicii în transporturile maritime între state membre și între state membre și țări terțe. Angajamentele cuprinse în acordul menționat aduc atingere sau chiar modifică în mod considerabil, pentru serviciile de transport maritim dintre Uniune și Republica Singapore, domeniul de aplicare al acestor norme comune prevăzute de Regulamentul nr. 4055/86. Astfel, din articolul 8.56 alineatul (3) din acest acord reiese că furnizorii de servicii de transport maritim ai Uniunii, precum și resortisanții unui stat membru care controlează o companie maritimă stabilită în Singapore vor avea acces liber la traficul către și dinspre acest stat terț, fără ca acestora din urmă să li se impună ca navele lor să arboreze pavilionul unui stat membru. Acest regim diferă considerabil de cel prevăzut de Regulamentul nr. 4055/86. Competența Uniunii de a aproba aceste angajamente este, prin urmare, exclusivă în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE.

Acest lucru este valabil și în ceea ce privește angajamentele referitoare la serviciile de transport feroviar dintre Uniune și Republica Singapore. Astfel, condițiile nu mai puțin favorabile de care beneficiază, conform acestor angajamente, prestatorii din Singapore pentru a avea acces la rețelele și la activitățile feroviare din Uniune și pentru a se stabili în aceasta corespund elementelor reglementate de normele spațiului feroviar unic european, prevăzute de Directiva 2012/34 privind instituirea spațiului feroviar unic european. În ceea ce privește angajamentele referitoare la serviciile de transport rutier, acestea țin de asemenea de un domeniu acoperit deja în mare parte de norme comune ale Uniunii. Astfel, condițiile nu mai puțin favorabile de care vor beneficia prestatorii din Singapore, în conformitate cu aceste angajamente, pentru a furniza servicii de transport rutier în Uniune corespund în mare măsură elementelor reglementate de normele comune prevăzute de Regulamentul nr. 1071/2009 de stabilire a unor norme comune privind condițiile care trebuie îndeplinite pentru exercitarea ocupației de operator de transport rutier, de Regulamentul nr. 1072/2009 privind normele comune pentru accesul la piața transportului rutier internațional de mărfuri și de Regulamentul nr. 1073/2009 privind normele comune pentru accesul la piața internațională a serviciilor de transport cu autocarul și autobuzul.

(a se vedea punctele 171, 180-182, 189, 190, 193, 195, 198, 206 și 207)

13. Atunci când un acord între Uniune și un stat terț prevede aplicarea, în privința relațiilor internaționale vizate de acest acord, a unor norme care se vor suprapune în mare măsură cu normele comune ale Uniunii aplicabile situațiilor intracomunitare, trebuie să se considere că acest acord poate să aducă atingere sau să modifice domeniul de aplicare al acestor norme comune. Astfel, în pofida inexistenței unei contradicții cu respectivele norme comune, se poate aduce atingere sensului, domeniului de aplicare și eficacității acestora.

(a se vedea punctul 201)

14. În examinarea naturii competenței de a încheia un acord internațional nu trebuie să se țină seama de dispozițiile acestui acord care au o sferă de aplicare extrem de limitată.

(a se vedea punctul 217)

15. În cadrul examinării competenței Uniunii în ceea ce privește angajamentele cuprinse într-un acord internațional preconizat în domeniul transporturilor, întrucât acordul preconizat nu privește aspectele reglementate de partea a treia titlul V din Tratatul FUE, Protocolul nr. 21 privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție anexat la Tratatul UE și FUE

este lipsit de relevanță. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește Protocolul nr. 22 privind poziția Danemarcei anexat la Tratatul UE și TFUE. Astfel, pe de o parte, politica comercială comună și politica comună în domeniul transporturilor nu sunt vizate de Protocolul nr. 21. Pe de altă parte, finalitatea și conținutul actului în cauză sunt cele care determină protocoalele eventual aplicabile, iar nu invers.

(a se vedea punctul 218)

16. Capitolul 10 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore cuprinde un ansamblu de norme menite să reglementeze atribuirea unor contracte de achiziții publice în Uniune și în Singapore astfel încât să garanteze că procedura de atribuire a unor asemenea contracte se derulează cu respectarea principiilor nediscriminării și transparenței. Directiva 2014/24 privind achizițiile publice, precum și Directiva 2014/25 privind achizițiile efectuate de entitățile care își desfășoară activitatea în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale instituie un ansamblu de norme comune menite în esență să garanteze că atribuirea unor contracte de achiziții publice printre altele în sectorul transporturilor este conformă în cadrul Uniunii cu aceleași principii, astfel cum se precizează în considerentul (1) și la articolul 18 din Directiva 2014/24 și în considerentul (2) și la articolul 36 din Directiva 2014/25.

De la intrarea în vigoare a acordului menționat, accesul prestatorilor din Singapore la contractele de achiziții publice din Uniune în domeniul transporturilor va ține, așadar, de angajamente care acoperă aceleași elemente cu cele reglementate de Directivele 2014/24 și 2014/25. Prin urmare, Uniunea are o competență externă exclusivă, în temeiul articolului 3 alineatul (2) TFUE, pentru angajamentele internaționale cuprinse în capitolul 10 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore în materie de achiziții publice de servicii în domeniul transporturilor, întrucât aceste angajamente țin, astfel, de un domeniu acoperit deja în mare parte de norme comune ale Uniunii și pot să aducă atingere domeniului de aplicare al acestora sau să îl modifice.

(a se vedea punctele 221-224)

17. Constituie norme comune al căror domeniu de aplicare poate fi afectat sau poate fi modificat prin angajamente cuprinse într-un acord internațional încheiat de Uniune dispozițiile de drept derivat pe care Uniunea le-a instituit în mod progresiv. Atunci când Uniunea și-a exercitat astfel competența internă, aceasta trebuie, în paralel, să beneficieze de o competență externă exclusivă pentru a evita ca statele membre să își asume angajamente internaționale care ar putea să aducă atingere acestor norme comune sau să modifice domeniul de aplicare al acestora. Ar însemna să nu se respecte motivația inherentă regulii privind competența externă exclusivă dacă s-ar extinde domeniul de aplicare al acestei norme, înscrisă în prezent la articolul 3 alineatul (2) ultima teză TFUE, la o situație care nu privește norme de drept derivat instituite de Uniune în cadrul exercitării unei competențe interne care i-a fost conferită de tratate, ci o normă de drept primar al Uniunii adoptată de autorii acestor tratate.

(a se vedea punctele 233 și 234)

18. Încheierea unui acord internațional în materia altor tipuri de investiții străine decât cele directe nu este, în stadiul actual al dreptului Uniunii, prevăzută de un act legislativ al Uniunii, în sensul articolului 3 alineatul (2) TFUE. De asemenea, încheierea unui astfel de acord nu rezultă ca fiind necesară pentru a permite Uniunii să își exercite competența internă, în sensul dispoziției menționate. Rezultă că Uniunea nu are competența exclusivă de a încheia un acord internațional în măsura în care acesta privește protecția altor tipuri de investiții străine decât cele directe.

În schimb, încheierea de către Uniune a unui acord internațional care se raportează la astfel de investiții se poate dovedi necesară pentru realizarea în cadrul politicilor Uniunii a unuia dintre obiectivele stabilite prin tratate, în sensul articolului 216 alineatul (1) TFUE. În special, având în vedere faptul că libera circulație a capitalurilor și a plăților între statele membre și statele terțe,

prevăzută la articolul 63 TFUE, nu este opozabilă în mod formal statelor terțe, încheierea unor acorduri internaționale care contribuie la instituirea acestei libere circulații pe bază de reciprocitate poate fi calificată drept necesară pentru realizarea pe deplin a liberei circulații, care este unul dintre obiectivele titlului IV (libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor) din partea a treia (politicile și acțiunile interne ale Uniunii) din Tratatul FUE. Acest titlu IV ține de competența partajată între Uniune și statele membre, potrivit articolului 4 alineatul (2) litera (a) TFUE, privind piața internă. Competența atribuită Uniunii de articolul 216 alineatul (1) TFUE este la rândul său de natură partajată, întrucât articolul 4 alineatul (1) TFUE prevede că competența Uniunii este partajată cu statele membre în cazul în care tratatele îi atribuie o competență care nu se referă la domeniile menționate la articolele 3 și 6 TFUE.

(a se vedea punctele 236-242)

19. Împrejurarea că Uniunea și un stat terț au inserat într-un acord internațional o dispoziție din care reiese în mod expres că acordurile bilaterale de investiții dintre statele membre ale Uniunii și acest stat terț încetează și nu mai creează, prin urmare, drepturi și obligații la nivelul Uniunii de la intrarea în vigoare a acestui acord încheiat cu statul terț menționat nu poate fi privită ca o încălcare a unei competențe a statelor membre în măsura în care această dispoziție privește un domeniu în care Uniunea are competență exclusivă. Astfel, atunci când Uniunea negociază și încheie cu un stat terț un acord cu privire la un domeniu în care a dobândit o competență exclusivă, aceasta se substituie statelor sale membre. În această privință, Uniunea poate fi succesoarea statelor membre în angajamentele lor internaționale atunci când statele membre au transferat Uniunii, prin unul dintre tratatele sale fondatoare, competențele lor aferente acestor angajamente, iar aceasta din urmă exercită aceste competențe.

Rezultă că, în ceea ce privește competența exclusivă a Uniunii în materie de investiții străine directe, de la 1 decembrie 2009, data intrării în vigoare a Tratatului FUE, care atribuie Uniunii respectiva competență, aceasta din urmă are competența de a aproba singură o dispoziție a unui acord încheiat de ea cu un stat terț care prevede că angajamentele în materie de investiții directe cuprinse în acorduri bilaterale încheiate anterior între state membre ale Uniunii și acest stat terț trebuie considerate, de la intrarea în vigoare a respectivului acord încheiat de Uniune, înlocuite de acesta. În această privință, în temeiul articolului 2 alineatul (1) TFUE, fără o abilitare din partea Uniunii, statelor membre le este interzis să adopte acte cu forță juridică obligatorie în domenii care țin de competența exclusivă a Uniunii. Or, Regulamentul nr. 1219/2012 de stabilire a unor dispoziții tranzitorii pentru acordurile bilaterale de investiții încheiate între state membre și țări terțe autorizează, desigur, statele membre, în condiții stricte, să mențină în vigoare și chiar să încheie acorduri bilaterale în materie de investiții directe cu un stat terț atât timp cât nu există un acord în materie de investiții directe între Uniune și acel stat terț. În schimb, odată ce un astfel de acord între Uniune și respectivul stat terț intră în vigoare, această autorizare încetează să existe.

În consecință, argumentația potrivit căreia statele membre ar trebui să aibă posibilitatea de a adopta, după intrarea în vigoare a unor angajamente în materie de investiții străine directe cuprinse într-un acord încheiat de Uniune, acte care să determine soarta angajamentelor în materie cuprinse în acordurile bilaterale pe care le-au încheiat anterior cu același stat terț nu poate fi primită.

(a se vedea punctele 247-251)

20. Articolul 351 TFUE urmărește să permită statelor membre să respecte drepturile conferite statelor terțe, conform dreptului internațional, prin convențiile încheiate până la 1 ianuarie 1958 sau, pentru statele aderente, înainte de data aderării acestora.

(a se vedea punctul 254)

21. Competența Uniunii de a contracta angajamente internaționale o include pe cea de a prevedea pentru aceste angajamente dispoziții instituționale. Prezența lor în acord este lipsită de incidență asupra naturii competenței de a îl încheia. Astfel, aceste dispoziții au un caracter auxiliar și țin, așadar, de aceeași competență cu cea de care țin dispozițiile de fond pe care le însoțesc.

Este însă diferit în ceea ce privește dispozițiile care instituie un regim de soluționare a litigiilor dintre un reclamant al unei părți și cealaltă parte având ca obiect un tratament considerat de reclamant a fi o încălcare a acordului și care are drept rezultat o pretinsă pierdere sau un pretins prejudiciu pentru reclamant sau pentru societatea acestuia stabilită local. Astfel, în măsura în care un investitor reclamant poate decide să supună un litigiu unei proceduri de arbitraj, fără ca statul membru în cauză să se poată opune, un asemenea regim, care sustrage litigiile din competența jurisdicțională a statelor membre, nu poate avea un caracter pur auxiliar și nu poate fi, prin urmare, instituit fără consimțământul acestora. Aprobarea unui astfel de regim nu ține de competența exclusivă a Uniunii, ci de o competență partajată între Uniune și statele membre.

(a se vedea punctele 276, 285 și 291-293)

22. Nu se poate considera că capitolul 14 din Acordul de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Singapore încalcă competențe care aparțin numai statelor membre, care stabilesc obligația autorităților din Uniune, inclusiv cele ale statelor membre, de a respecta principiile bunei administrări și protecției jurisdicționale efective. Astfel, normele din capitolul menționat nu cuprind niciun angajament cu privire la organizarea administrativă sau judiciară a statelor membre, ci reflectă faptul că atât Uniunea, cât și statele membre vor trebui ca, în aplicarea acordului, să respecte principiile generale și drepturile fundamentale ale Uniunii, cum sunt principiile bunei administrări și protecției jurisdicționale efective.

(a se vedea punctul 284)

23. Competența Uniunii în materie de relații internaționale și capacitatea sa de a încheia acorduri internaționale include în mod necesar posibilitatea de a se supune deciziilor unei instanțe create sau desemnate în temeiul unor astfel de acorduri, în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dispozițiilor acestora. Totodată, competența Uniunii de a încheia acorduri internaționale include în mod necesar posibilitatea de a se supune deciziilor unui organ care, deși nu este în mod formal o instanță, îndeplinește în esență funcții jurisdicționale, cum este organul de soluționare a litigiilor creat în cadrul Acordului de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului.

(a se vedea punctele 298 și 299)